

بررسی عوامل اجتماعی موثر بر ناهنجاری های رفتاری دانش آموزان؛ مطالعه موردی شهرستان آران و بیدگل

محسن شاطریان^۱، زهرا اسمی جوشقانی^۲، فهیمه نوریان آرانی^۳

چکیده

افزایش ناهنجاری های رفتاری در بین دانش آموزان باعث افت تحصیلی و دور شدن از شاخص های توسعه انسانی می شود. در این تحقیق به بررسی عوامل اجتماعی موثر بر ناهنجاری های رفتاری دانش آموزان شهرستان آران و بیدگل پرداخته شده است. جامعه آماری این تحقیق دانش آموزان دبیرستانی شهرستان آران و بیدگل هستند که به شیوه نمونه گیری طبقه بندی سیستماتیک نمونه ۳۴۵ نفری انتخاب شده اند. روش تحقیق پیمایشی و ابزار گرد آوری داده ها پرسشنامه می باشد. نتایج تحقیق نشان می دهد که بین متغیرهای معدل، پایگاه اجتماعی، عملکرد خانواده، دسترسی به منابع و امکانات، عملکرد جامعه و ناهنجاری های رفتاری دانش آموزان رابطه معنا داری وجود دارد ولی تفاوت معناداری بین جنسیت و ناهنجاری های رفتاری وجود ندارد. نتایج تحلیل رگرسیونی نشان می دهد بیشترین تأثیر متغیر های مستقل به ترتیب بر ناهنجاری های رفتاری دانش آموزان عبارتند از: دسترسی به منابع و امکانات، عملکرد جامعه، معدل تحصیلی، عملکرد جامعه، پایگاه اجتماعی، عملکرد خانواده. متغیرهای باقی مانده در معادله رگرسیون با هم دیگر ۵۸/۹٪ از واریانس متغیر وابسته را تبیین می کنند. بر همین اساس نمودار تحلیل مسیر ترسیم شده است.

کلید واژه ها: ناهنجاری، جنسیت، رفتار، منابع

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۵/۱۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۲/۱۹

دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه کاشان Email: shaterian@kashanu.ac.ir

دانشجوی دکتری جامعه شناسی واحد علوم تحقیقات تهران Email: zahraesmi11@yahoo.com

کارشناس جامعه شناسی Email: fahimeh_noorian@yahoo.com

مقدمه

یکی از نارسایی‌ها و نگرانی‌های جامعه امروز بروز و افزایش رفتارهای ناهنجار در مدارس است که با عدم کنترل می‌تواند تبعات منفی را برای جامعه به بار بیاورد. نوجوانان و دانش‌آموزان دارای ناهنجاری رفتاری، افرادی هستند که در مقایسه با گروه همسالان، رفتارهای مغایر با هنجارهای اجتماعی از خود نشان می‌دهند. شدت و تداوم این رفتارها به حدی است که مانع عملکرد متناسب با استعداد تحصیلی آنان می‌شود و آنها نمی‌توانند از آموزش عادی بهره‌مند گردند و یا رفتارهایشان موجب اختلال در روند تحصیلی سایر دانش‌آموزان نیز می‌گردند و در نتیجه نیازمند استفاده از آموزش ویژه هستند.

ناهنجار به معنای وسیع کلمه به فردی اطلاق می‌شود که منابع عقلی، تعادل روانی، و رفتار معمولی او از اندازه و قاعده‌ی عمومی به دور است. در این معنای وسیع می‌توان تقریباً تمام آسیب‌شناسی ذهنی را گنجانید. اما در عمل، این مفهوم برای مشخص کردن کودکان و نوجوانانی که به علت تأخیر عقلی یا حالت نوروژی یا اختلالات کم و بیش شدید شخصیتی، شکل‌سازش با زندگی-خانوادگی و اجتماعی را دارند، اطلاق می‌شود. به همین دلیل امروز به کودک «سازش‌نیافته» هم ناهنجار اطلاق می‌شود (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳).

بی‌هنجاری حاصل وضعیت آشفته‌ای است که هنجارها از بین رفته، یا در تضاد قرار گرفته‌اند. جامعه‌هایی که در آن‌ها به طور گسترده بی‌هنجاری وجود داشته باشد، در خطر نابودی قرار می‌گیرند، زیرا اعضای آن جامعه برای نیل به مقاصد مشترک خطوط راهنما در اختیار ندارند و اغلب مواقع احساس جدایی و بی‌جهتی می‌کنند (ستوده، ۱۳۷۴: ۱۳۶).

منظور از ناهنجاری‌های رفتاری دانش‌آموزان مجموعه قواعد رفتاری در محیط مدرسه و بیرون از مدرسه است که دانش‌آموزان ملزم به رعایت آن‌ها هستند و رعایت نکردن آن‌ها با عکس‌العمل نمایندگان نظارت اجتماعی مواجه می‌شود (سخاوت، ۱۳۸۱: ۵).

با توجه به رشد سریع علم و دانش و ورود تکنولوژی‌های ارتباطی و مجازی به کشور و عدم آشنایی از نحوه استفاده صحیح از آنها از یک طرف و جوان بودن جمعیت کشور حساسیت و ضرورت بررسی ناهنجاری نوجوانان را دو چندان می‌کند. زیرا نوجوان به دلیل سن کم و حساسیت سنی‌اش بیشتر در معرض آسیب‌های رفتاری قرار دارد و این آسیب‌ها به راحتی می‌تواند بنیان خانواده و جامعه را متزلزل سازد.

اهمیت بررسی ناهنجاری دانش‌آموزان از دو جهت نظری و عملی قابل‌تأمل است که البته این دو جنبه مکمل یکدیگر هستند. از جنبه نظری می‌توان به ابعاد مختلف موضوع و انواع ناهنجاری رفتاری شناخت پیدا کرد. و از منظر عملی با شناخت مساله می‌توان به صورت علمی به کنترل و پیشگیری دامنه ناهنجاری‌ها پرداخت. با توجه به افزایش ناهنجاری‌ها و ناسازگاری‌های نوجوانان و پیامدهای منفی آن برای جامعه لازم است که ابتدا شناخت کامل نسبت به ناهنجاری‌ها بدست بیاوریم و بر اساس شرایط و بسترهای فرهنگی و اجتماعی جامعه تدابیر و راهکارهای عملی و علمی اتخاذ گردد.

هدف تحقیق حاضر شناسایی عوامل موثر بر ناهنجاری دانش‌آموزان است در همین زمینه تاثیر متغیرهای جنسیت، معدل، پایگاه اجتماعی، خانواده، دسترسی به منابع و امکانات، جامعه بر ناهنجاری دانش‌آموزان مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

ادبیات تحقیق

سلین و ولفگنگ، در دهه ۱۹۶۰ تحقیقی در چارچوب فکری اثبات‌گرایی لیبرال در آمریکا عهده دار می‌شوند. هدف از این تحقیق بررسی ناهنجاری‌ها و عوامل دیگر در میان نوجوانان از طریق سنجش دقیق آماری است، آنها برای دقیق‌تر ساختن آمار موجود به اسناد پلیس رجوع کردند و در واقع آمار خام را مبدل به آمار قابل استنادتر نمودند. آنها انواعی از ناهنجاری‌ها را مورد بررسی قرار دادند که مورد توجه پلیس واقع شده بود و به طور مداوم به وقوع می‌پیوست. آنها نشان دادند که میزان ارتکاب نوعی از ناهنجاری‌ها در طول زمان ثابت است بنابراین قوانین را می‌توانستند ملاک خوبی برای وفاق اجتماعی در نظر گیرند این مرحله

اولیه تحقیق آنها را در بر می گرفت. در پی آن تصمیم گرفتند که ۱۴۱ مورد از جرائم را بر مبنای نوع ناهنجاری، شرایط وقوع و میزان آسیب وارد شده از ۷۵۰ نفر دانشجو، اعضای هیئت ژوری، قضات و مددکاران اجتماعی مورد نظر خواهی قرار دهند و به این ترتیب به یک شاخص برای اینکه چه عملی واقعا ناهنجاری محسوب می شوند دست یابند کوشش آنها دستیابی به یک معیار اخلاقی بود که مورد قبول مردم قرار داشته باشد و بتواند بر مبنای آن علم اثباتی خود را بنا کنند. نتیجه گیری به دست آمده این بود که وفاق اجتماعی کم و بیش مشابهی در این زمینه وجود دارد این اخلاق قابل توصیف و نهایتا قابل کمی شدن است و می توان آمار موجود را با دخل و تصرف هایی برای تحلیل های علمی مورد استفاده قرار داد. همچنین کوشش اثبات گرایان لیبرال نشان دادن امکان وجود وفاق اجتماعی در میان مردم بود (ممتاز، ۱۳۸۱: ۳۱).

کازلین در سال ۱۹۶۰، تحقیقی تحت عنوان "نوجوانی و خرابکاری"، که با مطالعه بر روی ۱۲۵۳ نفر از دختران و پسران ۱۴-۲۰ ساله در فرانسه انجام داده است، با تاکید بر متغیرهای خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی و مدرسه ای نتیجه می گیرد که گرایش ها و طرز تلقی جوانان و نوجوانان نسبت به ارتکاب رفتارهای خرابکارانه، در نوع و میزان این ارتکاب تاثیر بسزایی دارد. یافته های این تحقیق نشان می دهد که از نظر طرز تلقی، جوان هر چه به طبقات پایین جامعه نزدیک تر باشد، نوع اعمال خرابکارانه ای که مرتکب می شود، نیز متناسب با ناهنجاری طبقات پایین جامعه است. به نظر محقق، نقش قضاوت های اخلاقی اطرافیان در مورد فرد خرابکار، از عواملی است که فرد را به انجام رفتارهای خرابکارانه ترغیب می کند. جوانان و نوجوانان قصد دارند که با انجام اعمال خرابکارانه خودنمایی کنند و به خوبی حس می کنند که بد بودن بهتر از هیچ بودن است (مشکانی و مشکانی، ۱۳۸۳).

هوگلند و لیدبیتر معتقدند که تمرکز بر رفتارهای فرا اجتماعی دانش آموزان با همسالان، موجب افزایش رقابت های اجتماعی و عدم تمرکز سبب مورد آزار و اذیت واقع شدن دانش آموزان، در ارتباط های اجتماعی با همسالان می شود آنان همچنین دریافته اند که محرک های چند جانبه خانوادگی و سطح پایین آموزش مادران، افزایش مشکلات و مسائل رفتاری و کاهش رفتارهای فرا اجتماعی دانش آموزان را پیش بینی می کنند.

کینس فوگل و گریچ در مطالعه ای دریافته اند که در خانواده هایی که بین والدین تعارض هایی وجود دارد، این تعارض ها می تواند بر روابط نامزدی نوجوانان اثر بگذارند. همچنین، آنان مشاهده نمودند افرادی که شاهد دعوی سخت، در سطح کلامی، لفظی و جسمی بودند در روابط با دیگران به مقدار زیاد چنین رفتارهایی را از خود بروز می دادند.

سلمی و کیویوری در سال (۲۰۰۶)، در مقاله خویش تحت عنوان همبستگی بین سرمایه اجتماعی و جرم جوانان، با کنترل شاخص های سطح فردی و ساختاری سرمایه اجتماعی به بررسی رابطه بین این دو متغیر پرداخته اند. این تحقیق در یک نمونه ۵۱۴۲ نفره از نوجوانان ۱۶-۱۵ ساله انجام گرفته است. نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان می دهد هنگامی که متغیرهای سطح فردی و ساختاری (مثل خود کنترلی)، کنترل شده باشند، پایین بودن حمایت از سوی والدین، پایین بودن کنترل از سوی معلم و پایین بودن اعتماد بین اشخاص با رفتار بزهکارانه همبستگی برقرار می کند. کنترل از سوی والدین، حمایت معلمان و پیوند بین نسلی با بزهکاری، تنها در مدل های دو متغیره همبستگی دارد. به نظر می رسد پیوندهای ضعیف والدین که باعث پیوند نوجوانان به بازار کار پاره وقت می شود او را در مقابل خطر بزهکاری حمایت نمی کند (نوابخش و واحدی، ۱۳۸۹).

ب) تحقیقات داخلی

تحقیقی با موضوع بررسی رابطه زمینه های اجتماعی با آنومی در میان دانش آموزان پیش دانشگاهی شهرستان رامهرمز توسط منوچهر کرد زنگنه در سال ۱۳۸۵ انجام شده است. در این بررسی به برخی زمینه های اجتماعی آنومی بین دانش آموزان پیش دانشگاهی در شهرستان رامهرمز پرداخته شده است. از بین ۹۰۷ نفر دانش آموز دختر و پسر سه رشته ریاضی، تجربی، علوم انسانی ۲۷۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب و از طریق پرسشنامه محقق ساخته، اطلاعات جمع آوری شده است و رابطه برخی زمینه های اجتماعی در بین دانش آموزان از جمله جنس، موفقیت تحصیلی، اقتصاد، رضایت از پایگاه اجتماعی، امید به آینده، اعتماد به

مسئولین به عنوان متغیرهای مستقل بررسی شده است. بر اساس یافته های تحقیق آنومی بین پسران بیش از دختران است. نکته ظریف اینکه با توجه به ویژگی های جوانان انتظار می رفت عوامل ذهنی از قبیل: میزان رضایت از موقعیت اجتماعی، امید به آینده بیش از عوامل عینی بر آنومی موثر باشند. اما فرضیه رابطه پایگاه اقتصادی با آنومی تایید نشده است. به عبارتی احترام به جوانان و توجه به آنان برای شان مهمتر است. دیگر یافته ها، رابطه موفقیت تحصیلی با آنومی و رابطه معکوس اعتماد به مسئولین با آنومی را نشان می دهد. با توجه به رگرسیون چند متغیره، متغیر میزان امید به آینده بیشترین تاثیر را بر میزان آنومی داشته است و ۳۰٪ واریانس متغیر وابسته را توضیح می دهد.

رضایی در سال ۱۳۸۹ در تحقیقی با موضوع مقایسه و بررسی میزان ناهنجاری در دانش آموزان پسر و دختر دوره راهنمایی و دبیرستان، به نتایج زیر رسیده است. شواهد پژوهشی او نشان می دهد که، میزان ناهنجاری ها در افراد جوان در حال افزایش می باشد. هدف از این تحقیق، بررسی و مقایسه ناهنجاری های دانش آموزان پسر و دختر مقاطع راهنمایی و دبیرستان است. پژوهش حاضر از نوع توصیفی و مقطعی است که تعداد ۲۶۷۳۳ آزمودنی از بین دانش آموزان پایه دوم راهنمایی و اول دبیرستان (۱۵۶۰۲ دختر و ۱۱۱۳۱ پسر) استان لرستان به عنوان نمونه، به صورت خوشه ای-تصادفی و داوطلبانه در این تحقیق شرکت داشتند. نتایج این تحقیق نشان داد که ۴۹/۹۹ درصد پسران و ۶۷/۷۱ درصد دختران و ۶۰/۳۳ درصد مجموع آنها دارای ناهنجاری هستند. اختلاف فراوانی ها بین دختران و پسران معنی دار بود. در نتیجه با توجه به شیوع بالای ناهنجاری ها در میان دانش آموزان، توجه جدی به فراهم کردن زمینه های لازم برای اصلاح ناهنجاری ها ضروری به نظر می رسد.

سقاوت در سال ۱۳۸۱ تحقیقی با عنوان بررسی عوامل موثر بر ناهنجاری های رفتاری دانش آموزان استان لرستان انجام داده است. برخی ویژگی های فردی نظیر وضعیت تحصیلی، جنسیت و برخی ویژگی های خانوادگی دانش آموزان و خودپنداره از درآمد خانواده، پنداشت از نظم در مدرسه بررسی شده است. نتایج نشان می دهد که ناهنجاری ها در مدرسه و بیرون از مدرسه ریشه های مشترکی دارند و نباید آنها را دو پدیده جدا از هم دانست.

نواح، عبدالرضا و محمد باقر کوپایی در تحقیقی تحت عنوان عوامل اجتماعی و شخصیتی موثر بر گرایش موثر به وندالیسم در بین دانش آموزان دبیرستانی شهر اهواز بر روی نمونه ۴۰۰ نفری دانش آموزان اهوازی به این نتایج دست یافته است: بین متغیرهای اجتماعی شدن در خانواده، اجتماعی شدن گروه همسالان، مدرسه و سن و وندالیسم رابطه معنا داری وجود دارد و نتایج تحلیل رگرسیونی نشان می دهد متغیرهای اجتماعی شدن در خانواده، اجتماعی شدن گروه همسالان تاثیرگذارترین عوامل بر وندالیسم هستند.

تحقیقی توسط نوابخش و واحدی در سال ۱۳۸۹ با موضوع بررسی رابطه سرمایه اجتماعی خانواده بر ناهنجاری های رفتاری دانش آموزان انجام شده است. سرمایه اجتماعی ابزاری برای رسیدن به انواع دیگر سرمایه ها از جمله سرمایه اقتصادی، انسانی و فرهنگی می باشد. یکی از حوزه های مهم تاثیرپذیر از سرمایه اجتماعی نهاد خانواده و نهاد آموزش و پرورش است. نمونه ۴۱۰ نفر از دانش آموزان دبیرستان های شهر تهران در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ بود. روش پژوهش، پیمایش و دانش آموزان به طور خود اجرا به پرسشنامه پاسخ دادند. یافته های تحقیق حاکی از آن است که بین سرمایه اجتماعی کمی و کیفی درون خانواده و ناهنجاری های رفتاری نوجوانان رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیونی نشان داد که جنس و سرمایه اجتماعی کیفی درون خانواده بیشترین قدرت تبیین کنندگی ناهنجاری های رفتاری را به نفع پسران داشته است، در صورتیکه سرمایه اجتماعی کمی درون خانواده بیشترین قدرت تبیین کنندگی ناهنجاری های رفتاری در بین پاسخگویان دختر را دارد.

چارچوب نظری

امیل دورکیم: مفاهیم آغازین الگوی بی هنجاری در تبیین رفتار انحرافی را به طور کلی می توان در دیدگاه های دورکیم در زمینه نیاز به محافظت از پیوندهای اخلاقی بین اشخاص در جامعه دید. ایده اصلی دورکیم در این زمینه آن بود که زندگی بدون وجود الزام های اخلاقی یا ضرورت های اجتماعی، تحمل ناپذیر می شود و سرانجام به شکل گیری پدیده "آنومی" یعنی نوعی احساس بی هنجاری می انجامد که اغلب مقدمه ای برای دست یازیدن افراد به خودکشی و رفتار انحرافی نیز می شود. در نگاه دورکیم، بی هنجاری در شرایطی پدید می آید که در حوزه های معینی از زندگی اجتماعی، معیارهای روشنی برای راهنمایی رفتار وجود نداشته باشد. به اعتقاد وی، پیامدهای آنومی نیز در شکل نوعی نابسامانی روانی و فردی و در قالب تعارض شخصیت فردی و "خودخواه" انسان با شخصیت اجتماعی و "دیگرخواه" انسان متجلی می شود، نتیجه این تعارض آن است که خواسته های وجدان جمعی کارایی خود را از دست می دهد و تضعیف این الزام ها و فشارها نیز سبب می شود که افراد به حال خود رها شوند و اینجا ست که آرزوهای نامحدود لجام ها را می گسلد و فشارهایی را بر فرد وارد می آورد تا به رفتارهای انحرافی دست یازد، پدیده هایی که دورکیم آن را همانند نادیده گرفتن مقتضیات وجدان جمعی می داند. به این صورت معنای بی هنجاری آن است که آرزوهای نامحدود، فشارهایی را بر افراد وارد می آورد تا به انحراف از هنجارهای اجتماعی دست یابند. (کوزر، ۱۳۷۰: ۱۹۲-۱۹۱)

به اعتقاد دورکیم، علت آشکار تحقق آنومی، تحولات شتاب زده اقتصاد است و این به آن دلیل است که این تحولات، نوعی بحران را در نظام ارزشی و هنجاری جامعه در پی می آورد. نه به این دلیل که تولید فقر می کند، چون به نظر او پدیده فقر، بدون دخالت متغیرهای دیگر، بیشتر نقش نوعی عامل ثبات بخش را در جامعه ایفا می کند، ولی در این شرایط پیامدهای تحقق این تحولات شتاب زده، عناصری مانند ثروت های ناگهانی را در مقابل آن قرار می دهد، عناصری که وجود فقر را تحمل ناپذیر می کند. پس هنگامی که در کنار این فقر غیر قابل تحمل، عناصری مانند آرزوهای بلندپروازانه به تصویر یا گفتار در می آید، ساختار پایدار نیازهای افراد در هم می ریزد و شکل گیری آرزوهای بی حد که محصول این وضعیت و آغاز آنومی است، توان کنترل این ساختار را از نظام هنجاری سنتی می گیرد. در همین اوضاع و احوال، نیازها هم ارضا نمی شود. این جا است که ابزارهای مشروع و نامشروع برای خلاصی از آن وضعیت تحمل ناپذیر به کار گرفته می شود. به این ترتیب، بی هنجاری سبب می گردد که برخی افراد جامعه بی ریشه عمل کرده و دست به رفتار انحرافی بزنند. روشن است که نظریه بی هنجاری، تنها وضعیتی را ترسیم کرده است که می تواند زمینه رفتار انحرافی و کج روی را فراهم سازد و این وضعیت نمی تواند علت منحصر در پیدایش کج روی باشد، و گرنه باید همه افراد در جامعه دست به رفتار انحرافی می زدند، در حالی که تنها برخی افراد کج رو هستند. (رفیع پور، ۱۳۷۸: ۱۹-۱۷)

رابرت مرتن: به نظر مرتون، ساخت اجتماعی در مراحل خاص، شرایطی فراهم می کند که شکستن قواعد حقوقی پاسخی طبیعی محسوب می شود. در میان عناصر تشکیل دهنده ساخت اجتماعی مرتون دو عنصر را از لحاظ کثرت رفتاری مهمتر می شمارد. ۱- هدف ۲- راه های مجاز (سخاوت، ۱۳۸۵)

رابرت مرتن بر این باور است که جامعه فرد را به کج رفتاری مجبور می کند. به بیان او کج رفتاری حاصل فشارهای ساختاری و اجتماعی خاصی است که افراد را به کج رفتاری وا می دارد. مرتن فشار را ناشی از عدم توانایی شخص در دستیابی به اهداف مقبول اجتماعی دانسته است. به نظر مرتن جامعه صنعتی جدید بر توفیقات مادی در زندگی تاکید دارند که به شکل انباشت پول و تحصیلات علمی به عنوان مهمترین اهداف زندگی شخصی و معیارهای منزلتی تجلی می کنند دستیابی به این اهداف مقبول اجتماعی نیاز به ابزارهای مقبول هم دارد که البته از دسترس جمعی از افراد جامعه خارج است یعنی جامعه طوری ساخت یافته که طبقات فرودست فرصت کمی برای تحقق آرزوهای خود را دارند در نتیجه چون این اهداف به آرمان های اصلی زندگی همه افراد "فقیر" و "غنی" تبدیل شده و آن کسی هم که دسترسی به ابزار مشروع ندارد تحت فشار جامعه برای دستیابی به آنها از ابزار نامشروع استفاده می کند. البته مرتن تاکید دارد که واکنش همه افراد نسبت به فشارهای وارده اجتماعی به علت دسترسی نداشتن به

فرصت های مشروع برای تحقق اهداف مشابه نیست و همه فرودستان برای دستیابی به اهداف مقبول اجتماعی کج رفتاری نمی کنند و هر کسی به طریقی خود را با محیط سازگار می کند. به نظر مرتن دسته ای از فرودستان نوآور هستند و در سازگاری نابهنجار خود با محیط از ابزار نامشروع استفاده می کنند. گروهی از افراطیون و انقلابیون نیز در مقابل اهداف و ابزار مشروع دست نیافتنی موجود اجتماعی طغیان کرده و اهداف و ابزار جدیدی را برای تغییر ساختارهای اجتماعی معرفی می کنند، عده ای نیز به ناچار از اهداف مقبول و ابزار مشروع اجتماعی دستیابی به آنها دست شسته و از جامعه کناره می گیرند. این سه گروه "نوآوران" و "طغیان گران" و "کناره گیران" در سازگاری خود با محیط و جامعه ای که امکان دسترسی را به ابزار مشروع و مقبول اجتماعی محدود ساخته است و دچار کج رفتاری و هنجارشکنی شده اند (صدیقی سروستانی، ۱۳۸۷: ۴۵).

ادوین ساترلند: مشهورترین نظریه از مجموع نظریه های جامعه پذیری یا یادگیری در مباحث کج رفتاری اجتماعی است. نکته اصلی نظریه ساترلند این است که افراد به این علت کج رفتار می شوند که تعداد تماس های انحرافی آنان بیش از تماس های غیرانحرافی شان است. نظریه انتقال فرهنگی بر این نکته تاکید دارند که رفتار انحرافی از طریق معاشرت با دوستان ناباب آموخته می شود. در واقع فرایند یادگیری رفتار انحرافی به وسیله دوستان فرد مجرم تعیین می شود (ستوده، ۱۳۷۶: ۱۳۱).

خلاصه ای از رویکرد ساترلند به مسأله کج رفتاری را به دلیل اهمیت فراوان آن نقل می کنیم:

- ۱- عمل مجرمانه آموختنی است نه موروثی.
- ۲- آموزش از طریق ارتباط فرد با سایر افراد انجام می گیرد.
- ۳- بخش اعظم آموزش رفتار بزهکارانه در گروه های نزدیک که با فرد روابط صمیمانه دارند انجام می گیرد.
- ۴- آموزش عمل مجرمانه مراحل مختلفی دارد.
- ۵- کسب انگیزه ها و میل به ابزار کشش های درونی آموختنی است.
- ۶- زمانی فرد به عمل بزهکارانه دست می زند که آمیزش او با کسانی که موافق شکستن قاعده اند بیشتر از کسانی است که با شکستن قاعده مخالفند.

۷- ارتباطات گوناگونی که فرد با دیگران دارد از لحاظ فراوانی، تداوم، تقدم سن و شدت یکسان نیستند.

۸- فرآیند کسب رفتار مجرمانه همان مکانیزمی را طی می کند که در یادگیری سایر رفتارهای اجتماعی مشاهده می شود.

۹- رفتار بزهکارانه نیازها و ارزشهای کلی و عام شخص را بیان می کند (سخاوت، ۱۳۸۵).

هیروشی: هیرشی معتقد است کج رفتاری زمانی اتفاق می افتد که قیود فرد نسبت به اجتماع ضعیف شود یا به کلی از بین برود. از نظر وی فرد کج رفتار شخصی است که از قیود اجتماعی آزاد است و در واقع این فرد نسبت به قید و بندهای اجتماعی کم اعتنا یا اصلاً بی اعتنا است این قیود به نظر او عبارتند از: وابستگی، تعهد، درگیر بودن، باورها (مشکانی و مشکانی، ۱۳۸۳: ۴۳-۴۲).

رویکرد کنترل اجتماعی روی این نکته متمرکز است که چرا تنها عده کمی از نوجوانان درگیر رفتارهای بزهکارانه می شوند پاسخ آن هم این است که در این امر میزان تعهد فرد به جامعه عامل تعیین کننده است. هیرشی فرضیاتی بر اساس نظریه کنترل اجتماعی به شرح زیر مطرح می کند: (۱) بزهکاران به احتمال بسیار کمی تعلقات خاطر نزدیکی، نسبت به والدینشان دارند (۲). دانش آموزانی که تعلقات خاطر بالایی نسبت به مدرسه دارند احتمال کمتری می رود که به رفتار بزهکارانه مبادرت ورزند (۳) دانش آموزانی که در خانواده های متلاشی شده زندگی می کنند گرایش بیشتری به رفتارهای بزهکارانه دارند. (۴) دانش آموزانی که به عللی مدرسه را دوست ندارند تعلقات خاطر ضعیفی نسبت به والدینشان دارند و در نتیجه گرایش بیشتری به رفتار بزهکارانه دارند. (۵) رابطه بین بزهکاری جوانان و بعضی از مشکلات خانوادگی مانند مشکل هویت سازی با والدین و پرورش در خانواده هایی که یک یا چند عضو خانواده مجرم یا بزهکارند در تحقیقات هیرشی به اثبات رسیده

است. تحقیقات هیرشی منتهی به این نتیجه گیری شد که تغییرات و پیوند های استواررزدان با خانواده رابطه ای معکوس با بزهدکاری جوانان دارد (احمدی، ۱۳۸۲: ۸۹).

فرضیه های تحقیق

۱. بین جنسیت افراد و میزان ناهنجاری رفتاری نوجوانان تفاوت وجود دارد.
۲. بین میزان معدل و میزان ناهنجاری رفتاری نوجوانان رابطه وجود دارد.
۳. بین پایگاه اجتماعی و میزان ناهنجاری اجتماعی نوجوانان رابطه وجود دارد.
۴. بین عملکرد خانواده و میزان ناهنجاری رفتاری نوجوانان رابطه وجود دارد.
۵. بین عملکرد جامعه و میزان ناهنجاری رفتاری نوجوانان رابطه وجود دارد.
۶. بین میزان دسترسی به منابع و امکانات و میزان ناهنجاری رفتاری نوجوانان رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

روش اصلی این مطالعه به واسطه خصلت موضوع مورد تحقیق، گستردگی جمعیت مورد مطالعه پیمایش می باشد که به عنوان رایج ترین شیوه مطالعاتی در علوم اجتماعی است. جامعه آماری مورد نظر برای این تحقیق، کلیه دانش آموزان مقاطع دبیرستان (اعم از دختر و پسر) در شهرستان آران و بیدگل را شامل می شود، که براساس آمار به دست آمده از این مدارس تعداد آنها برابر با ۲۵۰۲ نفر می باشد. تعداد دانش آموزان دختر ۱۳۵۰ و تعداد دانش آموزان پسر ۱۱۵۲ نفر است.

برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است، با توجه به تعداد کل دانش آموزان عضو تشکلهای مطرح شده که برابر با ۲۵۰۲ نفر می باشند و همچنین سطح اطمینان ۹۵ درصد حجم نمونه ۳۴۵ به دست آمده است، که از این تعداد با توجه به نسبت جنسی، ۱۸۶ پرسشنامه را در میان دختران و ۱۵۸ پرسشنامه را در میان پسران با استفاده از روش نمونه گیری طبقه بندی سیستماتیک پخش کرده ایم. در تحقیق حاضر از دو روش معمول در تحقیقات اجتماعی به نام روش اسنادی (کتابخانه ای) و روش- میدانی (پیمایش) استفاده شده است. در روش اسنادی، جهت تدوین چهارچوب نظری تحقیق، به مطالعات انجام گرفته قبلی و نظریات جامعه شناسی در تحلیل ناهنجاری رفتاری مراجعه می شود. سپس به ارزیابی تحقیقات و نظریات مرتبط با موضوع از یک طرف و شناخت وضعیت فعلی جامعه از طرف دیگر، و تدوین شاخص ها و متغیرهای تحقیق پرداخته شده است. در نهایت، با استفاده از گویه سازی، پرسش نامه تحقیق ساخته شده و مورد استفاده قرار گرفته است. در این تحقیق برای جمع آوری اطلاعات و داده ها، از تکنیک پرسش نامه استفاده شده است.

یافته ها

توصیف گویه های مربوط به ناهنجاری رفتاری

جدول ۱: توزیع فراوانی گویه های مربوط به ناهنجاری رفتاری

میانگین	فراوانی کل	پهنای عم	حج	ناحدهای	زیاد	کمتر	گویه ها
۳/۸۵	۳۴۵	۱۲۰	۱۱۳	۷۰	۲۶	۱۶	۱. به وسایل مدرسه نظیر بخاری آسیب رسانیده‌اید.
۳/۷۷	۳۴۵	۱۱۲	۱۳۰	۴۰	۴۱	۲۲	۲. درگیری لفظی و احياناً زد و خورد و دعوا.
۳/۴۸	۳۴۵	۱۴۸	۱۶	۸۸	۴۰	۵۳	۳. فرار از مدرسه.
۳/۷۱	۳۴۵	۲۰	۵۸	۵۲	۸۵	۱۳۰	۴. به هم‌زدن نظم کلاس و ایجاد مزاحمت برای دانش آموزان.
۳/۶۴	۳۴۵	۹۵	۱۳۸	۴۰	۴۰	۳۲	۵. غیبت مکرر و تأخیر در ورود به مدرسه.
۳/۵۴	۳۴۵	۷۷	۱۴۰	۷۰	۱۰	۴۸	۶. به همراه داشتن عکس‌های مبتذل.
۳/۰۸	۳۴۵	۴۸	۹۳	۱۱۲	۲۵	۶۷	۷. توزیع کتاب‌های غیر اخلاقی در مدرسه.
۴/۰۴	۳۴۵	۱۸۲	۶۵	۵۸	۱۰	۳۰	۸. بی‌احترامی به معلم.
۵/۰۰	۳۴۵	۳۴۵	۰	۰	۰	۰	۹. سرقت (دزدی‌های کوچک).
۳/۹۲	۳۴۵	۳۰	۳۶	۳۰	۸۴	۱۶۵	۱۰. داشتن رابطه با جنس مخالف.
۳/۲۷	۳۴۵	۸۳	۶۹	۸۵	۷۶	۳۲	۱۱. پوشش و آرایش نامناسب.
۴/۰۵	۳۴۵	۳۵	۳۰	۴۰	۱۶	۲۲۴	۱۲. تقلب در امتحانات.
۴/۵۸	۳۴۵	۲۰۳	۱۴۲	۰	۰	۰	۱۳. کشیدن سیگار.
۳/۵۶	۳۴۵	۴۲	۵۲	۶۰	۵۲	۱۳۹	۱۴. در کلاس درس، روی میز و صندلی نوشته یا نقاشی کشیده‌اید.
۳/۳۳	۳۴۵	۷۶	۱۰۷	۸۰	۲۰	۶۲	۱۵. تصاویر کتاب‌ها و یا مجلات کتابخانه‌ها را در آورده‌اید.

جدول ۲: توصیف کلی مفهوم ناهنجاری رفتاری

متغیر	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
ناهنجاری رفتاری	۲/۸۷	۴/۶۰	۳/۷۹	۰/۵۰	-۰/۱۰	-۱/۰۶

جدول شماره (۱) نشان دهنده گویه های ناهنجاری رفتاری دانش آموزان در پنج طیف است و جدول شماره (۲) نشان دهنده نمرات حداقل و حداکثری پاسخگویان است و در واقع بیانگر نمره میانگین بالای افراد در گویه های ناهنجاری است.

آزمون فرضیه ها

فرضیه ۱: بین جنسیت و ناهنجاری رفتاری تفاوت وجود دارد.

جدول ۳: آزمون T مستقل در متغیر ناهنجاری رفتاری بین دختر و پسر.

شاخصهای آماری	تعداد	میانگین	مقدار آزمون	معناداری sig
دختر	۱۸۶	۳/۸۲	۲/۳۹	۰/۱۲۳
پسر	۱۵۹	۳/۷۵		

جدول بالا آزمون T مستقل متغیر ناهنجاری رفتاری بین دختر و پسر را نشان می دهد. در این آزمون با سطح اطمینان ۰/۹۵ به مقایسه میانگین ها پرداخته شده و با توجه به جدول بالا میزان ۰/۱۲۳ بالاتر از سطح معناداری ۰/۰۵ است پس فرض برابری واریانس وجود دارد بنابراین فرض H_0 ما که نشان از عدم رابطه معنادار است تایید شده است و به عبارتی ناهنجاری رفتاری بر حسب جنسیت افراد تفاوت نمی کند و فرضیه ما رد می شود.

فرضیه ۲: بین معدل مقطع تحصیلی و میزان ناهنجاری رفتاری رابطه وجود دارد.

جدول ۴: آزمون ضریب همبستگی پیرسون در ناهنجاری رفتاری و معدل مقطع تحصیلی

ضریب همبستگی پیرسون	مقدار آزمون value	معنی داری sig
ناهنجاری رفتاری * معدل مقطع تحصیلی	-۰/۲۲۲	۰/۰۰۰

جدول بالا همبستگی پیرسون بین ناهنجاری رفتاری و معدل مقطع تحصیلی را نشان می دهد. طبق نتایج به دست آمده از جدول چون مقدار آزمون به دست آمده (یعنی $\text{value} = -0/222$) از مقدار آزمون جدول (0/128) بزرگتر است بین ناهنجاری رفتاری و معدل مقطع تحصیلی رابطه وجود دارد. بنابراین فرضیه بالا با اطمینان ۹۹٪ تایید می شود. جدول پیرسون میزان همبستگی $R = -0/222$ و مقدار $\text{Sig} = 0/000$ را نشان می دهد و این نشان دهنده همبستگی منفی و معکوس و شدت آن در حد بسیار ضعیفی می باشد و به لحاظ آماری نیز معنادار است بنابراین با افزایش میزان معدل فرد، از میزان ناهنجاری او کاسته می شود و با کاهش معدل فرد به ناهنجاری او افزوده می شود.

فرضیه ۳: بین میزان ناهنجاری رفتاری و پایگاه اجتماعی رابطه وجود دارد.

جدول ۵: آزمون ضریب همبستگی پیرسون در ناهنجاری رفتاری و پایگاه اجتماعی

ضریب همبستگی پیرسون	مقدار آزمون value	معنی داری sig
ناهنجاری رفتاری * پایگاه اجتماعی	-0/222	0/000

جدول بالا همبستگی پیرسون بین ناهنجاری رفتاری و پایگاه اجتماعی را نشان می دهد. طبق نتایج به دست آمده از جدول چون مقدار آزمون به دست آمده (یعنی $\text{value} = -0/222$) از مقدار آزمون جدول (0/128) بزرگتر است بین ناهنجاری رفتاری و پایگاه اجتماعی - اقتصادی رابطه وجود دارد. بنابراین فرضیه بالا با اطمینان ۹۹٪ تایید می شود. جدول پیرسون میزان همبستگی $R = -0/222$ و مقدار $\text{Sig} = 0/000$ را نشان می دهد و این نشان دهنده همبستگی منفی و معکوس و شدت آن در حد بسیار ضعیفی باشد و به لحاظ آماری نیز معنادار است بنابراین با افزایش پایگاه اجتماعی، ناهنجاری نوجوان کاهش می یابد و با کاهش پایگاه اجتماعی، ناهنجاری نوجوانان افزایش می یابد. در واقع این مطلب نشان می دهد معرف های پایگاه اجتماعی (تحصیلات پدر و مادر، شغل آنها و درآمدشان) بر ناهنجاری های رفتاری تاثیر می گذارند.

فرضیه ۴: بین میزان ناهنجاری رفتاری و عملکرد خانواده رابطه وجود دارد.

جدول ۶: آزمون ضریب همبستگی پیرسون در ناهنجاری رفتاری و عملکرد خانواده

ضریب همبستگی پیرسون	مقدار آزمون value	معنی داری sig
ناهنجاری رفتاری * عملکرد خانواده	0/197	0/000

جدول بالا همبستگی پیرسون بین ناهنجاری رفتاری و عملکرد خانواده را نشان می دهد. طبق نتایج به دست آمده از جدول چون مقدار آزمون به دست آمده (یعنی $\text{value} = 0/197$) از مقدار آزمون جدول (0/128) بزرگتر است بین ناهنجاری رفتاری و عملکرد خانواده رابطه وجود دارد. بنابراین فرضیه بالا با اطمینان ۹۹٪ تایید می شود. جدول پیرسون میزان همبستگی $R = 0/197$ و مقدار $\text{Sig} = 0/000$ را نشان می دهد و این نشان دهنده همبستگی مثبت و مستقیم و شدت آن در حد بسیار ضعیف می باشد و به لحاظ آماری نیز معنادار است بنابراین با افزایش عملکرد خانواده، به ناهنجاری نوجوان افزوده می شود و با کاهش عملکرد خانواده از میزان ناهنجاری نوجوان کاسته می شود. بر اساس نظریه هیرشی دانش آموزانی که در خانواده های ناسازگار زندگی می کنند ناهنجاری رفتاری بیشتری دارند چون احساس تعلق به خانواده و جامعه و مدرسه ندارند و بر اساس نظریه ساترلند با توجه به تماس های انحرافی زیادی که در خانواده دارند ناهنجاری را یاد می گیرند و آن را در بیرون از خانه هم نشان می دهند.

فرضیه ۵: بین میزان ناهنجاری رفتاری و عملکرد جامعه رابطه وجود دارد.

جدول ۷: آزمون ضریب همبستگی پیرسون در ناهنجاری رفتاری و عملکرد جامعه

ضریب همبستگی پیرسون	مقدار آزمون value	معنی داری sig
ناهنجاری رفتاری * عملکرد جامعه	0/370	0/000

جدول بالا همبستگی پیرسون بین ناهنجاری رفتاری و عملکرد مدرسه را نشان می دهد. طبق نتایج به دست آمده از جدول چون مقدار آزمون به دست آمده (یعنی $\text{value} = 0/370$) از مقدار آزمون جدول (0/128) بزرگتر است بین ناهنجاری رفتاری و عملکرد مدرسه رابطه وجود دارد. بنابراین فرضیه بالا با اطمینان ۹۹٪ تایید می شود. جدول پیرسون میزان همبستگی $R = 0/370$ و مقدار

Sig= ۰/۰۰۰ را نشان می دهد و این نشان دهنده همبستگی مثبت و مستقیم و شدت آن در حد متوسط می باشد و به لحاظ آماری نیز معنادار است بنابراین با افزایش عملکرد جامعه ، به ناهنجاری نوجوان افزوده می شود و با کاهش عملکرد جامعه از میزان ناهنجاری نوجوان کاسته می شود. با توجه به نظریه های دورکیم ، مرتن زمانی که الزام های جامعه کم شود و بین اهداف و وسایل شکاف بوجود بیاید و جامعه نتواند به درستی کارکردهای خود را انجام دهد بی نظمی در جامعه شکل می گیرد و در واقع همان عدم تعهد مورد نظر هیرشی در جامعه شکل می گیرد .

فرضیه ۶: بین میزان ناهنجاری رفتاری و میزان دسترسی به منابع و امکانات رابطه وجود دارد.

جدول ۸: آزمون ضریب همبستگی پیرسون در ناهنجاری رفتاری و میزان دسترسی به منابع و امکانات

ضریب همبستگی پیرسون	مقدار آزمون value	معنی داری sig
ناهنجاری رفتاری * میزان دسترسی به منابع و امکانات	۰/۵۰۲	۰/۰۰۰

جدول بالا همبستگی پیرسون بین ناهنجاری رفتاری و میزان دسترسی به منابع و امکانات را نشان می دهد. طبق نتایج به دست آمده از جدول چون مقدار آزمون به دست آمده (یعنی value= ۰/۵۰۲) از مقدار آزمون جدول (۰/۱۲۸) بزرگتر است بین ناهنجاری رفتاری و میزان دسترسی به منابع و امکانات رابطه وجود دارد. بنابراین فرضیه بالا با اطمینان ۹۹٪ تایید می شود. جدول پیرسون میزان همبستگی R= ۰/۵۰۲ و مقدار Sig= ۰/۰۰۰ را نشان می دهد و این نشان دهنده همبستگی مثبت و مستقیم و شدت آن در حد متوسط می باشد و به لحاظ آماری نیز معنادار است بنابراین با افزایش میزان دسترسی به منابع و امکانات ، به ناهنجاری نوجوان افزوده می شود و با کاهش میزان دسترسی به منابع و امکانات از میزان ناهنجاری نوجوان کاسته می شود. دورکیم معتقد است تغییرات ناگهانی اقتصادی می تواند باعث بروز ناهنجاریها و شرایط آنومیک شود و مرتن هم به این مساله اشاره می کند که بعد از انقلاب صنعتی اهدافی چون کسب ثروت و مظاهر مادی زندگی اهمیت زیادی پیدا کرد ولی راه های رسیدن برای آن برای همه میسر نیست پس افراد به سمت خلاف کشیده می شوند .

تحلیل رگرسیون چند متغیره

برای انجام تحلیل رگرسیونی تمامی متغیرها یی که همبستگی آنها با متغیر وابسته معنا دار بود وارد معادله رگرسیونی شده اند. در این تحقیق همه متغیرها به جز جنسیت وارد معادله شده اند .

جدول ۱۲: رگرسیون چند متغیره

متغیر	B	نشانه استاندارد	Beta	مقدار T	Sig
پایگاه اجتماعی	-۰/۲۶۷	۰/۰۳۷	-۰/۴۵۹	-۷/۱۳	۰/۰۰۰
عملکرد خانواده	-۰/۴۱۶	۰/۰۴۷	-۰/۶۲۱	-۸/۸۹	۰/۰۰۰
عملکرد جامعه	۰/۴۱۵	۰/۰۴۶	۰/۴۶۸	۹/۰۹	۰/۰۰۰
معدل تحصیلی	-۰/۰۵۵	۰/۰۳۲	-۰/۱۰۵	-۱/۷۳	۰/۰۸۴
میزان دسترسی به منابع و امکانات	۰/۴۰۹	۰/۰۲۹	۰/۶۹۶	۱۴/۲	۰/۰۰۰

Adjusted=۰/۵۸۹ R =۰/۷۷۲ R square=۰/۵۹۶

با استفاده از ضرایب استاندارد شده معادله خطی رگرسیون پیش بینی را می توان به صورت زیر نوشت :

$$y = a + b1 . x1 + b2 . x2 + b3 . x3 \dots\dots\dots$$

$$y = 3/45 + /415 + /409 + -/055 + -/267 + -/416$$

مقدار ثابت با عرض از مبدا برابر است با 3/45 است. با توجه به ضرایب تاثیر متغیرهای فوق به ازای تغییر متغیر عملکرد جامعه ۰/۴۱۵، متغیر دسترسی به منابع و امکانات ۰/۴۰۹، متغیر معدل ۰/۰۵۵، متغیر پایگاه اجتماعی-اقتصادی ۰/۲۶۷، متغیر عملکرد خانواده ۰/۴۱۶- متغیر ناهنجاری رفتاری به میزان یک انحراف معیار افزایش می یابد. جهت مقایسه میزان تاثیر گذاری متغیرهای مستقل از معادله رگرسیون خطی با ضرایب استاندارد شده استفاده می شود. در پی پاسخ به این سوال که بین متغیرهای مستقل بیشترین تأثیر مربوط به کدام متغیر است، از معادله رگرسیونی استاندارد شده استفاده می کنیم. فرمول ضریب رگرسیونی استاندارد شده به صورت زیر می باشد:

$$Zy = B1.X1 + B2.X2 + B3.X3 \dots\dots\dots$$

$$Zy = /696+ /468+ - /105+ - /459+ - /621$$

با توجه به معادله فوق، بیشترین تأثیر متغیر های مستقل به ترتیب بر ناهنجاری رفتاری عبارتند از:

دسترسی به منابع و امکانات، عملکرد جامعه، معدل تحصیلی، عملکرد جامعه، پایگاه اجتماعی، عملکرد خانواده. ضریب همبستگی متغیر های بالا با متغیر وابسته معادل ۰/۷۷۲ است و آزمون F (۸۲/۹۸) در سطح معناداری بسیار بالایی وجود رابطه بین این متغیرها با متغیر وابسته را نشان می دهد. ضریب تعیین تعدیل شده کلی (Adjusted) ۰/۵۸۹ است. این میزان نشان می دهد که متغیر های باقی مانده در معادله رگرسیون با همدیگر ۵۸/۹٪ از واریانس متغیر وابسته ناهنجاری رفتاری را تبیین می کند. حدود ۴۱/۱٪ از واریانس باقی مانده متغیر وابسته توسط سایر متغیرها تبیین می شود که در این تحقیق مد نظر نبوده است. دلیل این امر نیز پیچیدگی پدیده های اجتماعی است که شناخت کامل و قطعی آنها امکان پذیر نمی باشد. در واقع عوامل گوناگونی بر روی ناهنجاری رفتاری تأثیر می گذارند که در این تحقیق به آن پرداخته نشده است.

تحلیل مسیر

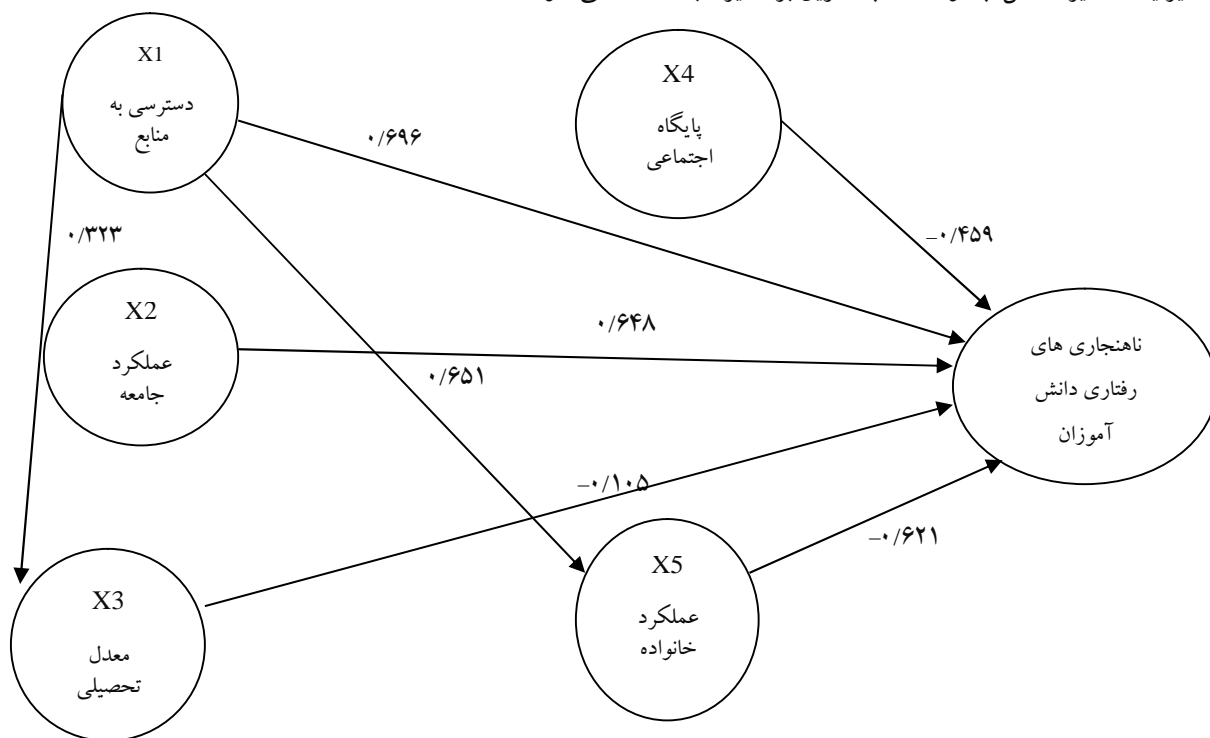
تحلیل مسیر از خانواده تحلیل رگرسیون است یکی از کاربردهای سودمند روش تحلیل مسیر آزمودن مدل تحلیلی تحقیق است. مدل تحلیلی در بردارنده مجموعه معینی از متغیرهاست که بیانگر نظام علی است. ما در تحقیقات اجتماعی نیاز به چارچوب های علی داریم. ولی باید تبیین های علی، متناسب با موضوع پژوهش های اجتماعی باشد. پیچیدگی واقعیت های اجتماعی و خلاقیت و تفسیرگری انسان اقتضاء می کند که تبیین با تفسیر و احتمال همراه گردد (ساعی، ۱۳۸۱: ۱۹۵-۱۹۳).

تحلیل مسیر در کنار شناخت علیت به دنبال پاسخگویی به سوالات زیر است:

تأثیر یک متغیر مستقل به چه میزان است؟

تأثیر یک متغیر مستقل تا چه حد واقعی است؟

تأثیر یک متغیر مستقل چگونه و از چه طریق بر متغیر وابسته وارد می شود؟ (ساروخانی، ۱۳۸۲: ۵۰)

نتیجه گیری

ناهنجاری های رفتاری در همه جوامع به چشم می خورد ولی با توجه به شرایط جامعه نوع، میزان و شدت آن متفاوت است. مسلمانان افزایش ناهنجاری های رفتاری در بین دانش آموزان امر خوشایندی نیست چون از یک طرف بیانگر شروع ناهنجاری در سنین پایین و از طرف دیگر بیانگر تداوم آن در آینده است که در نهایت بنیان های جامعه را به مخاطره خواهد انداخت.

بنابراین برای کنترل این آسیب اجتماعی لازم است که ابتدا خود آسیب و ابعاد آن به طور کامل شناسایی شود و سپس بر اساس آنها تدابیر و راهکارهایی ارائه شود. ولی متأسفانه در کشور ما به بهانه عدم تشویش اذهان عمومی نسبت به ناهنجاری های دانش آموزان مخفی کاری صورت می گیرد و اطلاعات درستی و دقیقی از آسیب ها مطرح نمی شود و همین غفلت باعث ریشه ای شدن و تداوم و عادی شدن آسیب ها در بین دانش آموزان می شود. بعد از شناخت آسیب ها باید همه سازمان ها و نهادهای جامعه پذیری با تقسیم کار عالمانه در کنار هم به امر آموزش دانش آموزان از یک طرف و والدین و دست اندرکاران تربیتی از طرف دیگر بپردازند و از موازی کاری پرهیز کنند. البته آموزش های غیر رسمی تاثیر بیشتری بر روی کودکان و نوجوانان برجا می گذارد. زمانی که والدین و دست اندرکاران تربیتی از آسیب هایی که در انتظار دانش آموزان هست آگاهی داشته باشند بهتر می توانند این آگاهی را به نوجوان منتقل کنند و راه های مقابله ای منطقی اتخاذ کنند.

منابع

۱. احمدی، حبیب (۱۳۸۷). **جامعه شناسی انحرافات**. تهران: نشرنی.
۲. رضایی، رضیه (۱۳۸۹). "بررسی ناهنجاری در نوجوانان راهنمایی و دبیرستانی". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه گیلان.
۳. رفیع پور، فرامرز (۱۳۷۸). **آنومی و یا آشفتگی اجتماعی**، تهران، انتشارات سروش.
۴. ساروخانی، باقر (۱۳۸۲). **روش های تحقیق در علوم اجتماعی**، جلد سوم، تهران، نشر دیدار.
۵. ساعی، علی (۱۳۸۱). تحلیل آماری در علوم اجتماعی با نرم افزار SPSS FOR WINDOWS در آمدی بر روش تحقیق اجتماعی، تهران، کیان مهر.
۶. ستوده، هدایت اله (۱۳۷۴). **آسیب شناسی اجتماعی**، چاپ چهارم، تهران، انتشارات آوای نور.
۷. ستوده، هدایت اله (۱۳۷۶). **جامعه شناسی انحرافات**، چاپ چهارم، تهران، انتشارات آوای نور.
۸. سخاوت، جعفر (۱۳۸۱). بررسی عوامل موثر بر ناهنجاری های رفتاری دانش آموزان استان لرستان. **مجله جامعه شناسی ایران**، دوره چهارم، شماره ۲، صص ۷۶-۵۵.
۹. سخاوت، جعفر (۱۳۸۵). **جامعه شناسی انحرافات**. تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور.
۱۰. صدیقی سروسستانی، رحمت اله (۱۳۸۷). **آسیب شناسی اجتماعی**، تهران، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۱۱. کوزر، لویس (۱۳۷۰). **زندگی و اندیشه بزرگان جامعه شناسی**، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، انتشارات علمی.
۱۲. کرد زنگنه، منوچهر (۱۳۸۵). بررسی رابطه زمینه های اجتماعی با آنومی در میان دانش آموزان پیش دانشگاهی شهرستان رامهرمز. **فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر**، سال اول، شماره دوم، صص ۲۹۶-۲۷۳.
۱۳. محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳). **وندالیسم، مبانی روان شناسی اجتماعی جامعه شناسی و روانشناسی رفتار و ندالیستی در مباحث آسیب شناسی و کژ رفتاری**، تهران، انتشارات آن.
۱۴. مشکانی، محمدرضا و زهرالسادات مشکانی (۱۳۸۱). سنجش تاثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده در بزهکاری نوجوانان. **مجله جامعه شناسی ایران**، دوره چهارم، شماره ۲، صص ۲۵-۳.
۱۵. ممتاز، فریده (۱۳۸۱). **انحرافات اجتماعی**. تهران: شرکت سهامی انتشار.
۱۶. نوابخش، مهرداد و مریم واحدی (۱۳۸۹). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی خانواده بر ناهنجاری های رفتاری دانش آموزان. **پژوهش نامه علوم اجتماعی**، سال چهارم، شماره چهارم، صص ۹۲-۸۲.
۱۷. نواح، عبدالرضا و محمد باقر کوپایی (۱۳۹۱). عوامل اجتماعی و شخصیتی موثر بر گرایش موثر به وندالیسم در بین دانش آموزان دبیرستانی شهر اهواز. **فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی ایران**، دوره چهارم، شماره ۲، صص ۱۴۳-۱۳۱.

18. Hoglund, W. L., & Leadbeater, J. (2003). The effects of family, school, and classroom ecologies on changes in children's social competence and emotional and behavioral problems in first grade. *Journal of Developmental Psychology*, 40, pp539-544.
19. Kinsfogel, M., & Grych, H. (2004). Interparental conflict and adolescent dating relationships. *Journal of Family Psychology*, 18, pp 505 –515.